Eduskunnan lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Dnro K2026-44
28.9.2026

Asiantuntijapyyntönne: U 52/2026 vp, kuulemistilaisuus 30.9.2026

LAUSUNTO VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄSTÄ EDUSKUNNALLE EHDOTUKSESTA UUDEKSI EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVIKSI EUROOPPALAISESTA TUTKINTAMÄÄRÄYKSESTÄ JA EUROOPPALAISESTA ETÄOSALLISTUMISMÄÄRÄYKSESTÄ

Suomen Asianajajat kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle ehdotuksesta uudeksi Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä ja eurooppalaisesta etäosallistumismääräyksestä.

Yhtenä Suomen Asianajajien sääntömääräisenä tehtävänä on seurata oikeuskehitystä maassa ja lausuntoja antamalla sekä aloitteita tekemällä tarjota kokemuksensa yhteiskunnan käytettäväksi. Suomen Asianajajien oikeuspoliittisen työn lähtökohta on oikeusvaltion turvaaminen. Lausunnoissaan Suomen Asianajajat pyrkii painottamaan oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen, oikeusturvaan sekä oikeuden saavutettavuuteen, perus- ja ihmisoikeuksien sekä asianajajakunnan itsenäisyyden ja riippumattomuuden turvaamiseen liittyviä näkökulmia.

Pyydettynä lausuntona Suomen Asianajajat esittää seuraavaa.

YLEISTÄ

Suomen Asianajajat pitää direktiiviehdotuksen yleistä tavoitetta rajat ylittävän rikosoikeudellisen yhteistyön kehittämisestä lähtökohtaisesti kannatettavana.

Direktiiviehdotuksen tavoitteena on tehostaa jäsenvaltioiden välistä rikosoikeudellista yhteistyötä sekä vastata rajat ylittävän rikollisuuden ja digitalisoituvan toimintaympäristön asettamiin käytännön tarpeisiin. Ehdotus sisältää useita uudistuksia, joita voidaan pitää sekä rikosprosessin tehokkuuden että asianosaisten oikeuksien toteutumisen näkökulmasta tärkeinä.

Erityisesti eurooppalaista etäosallistumismääräystä koskevaa sääntelyä Suomen Asianajajat pitää kannatettavana. Rikollisuus on yhä useammin luonteeltaan rajat ylittävää, minkä vuoksi asianosaisten osallistuminen oikeudenkäynteihin aiheuttaa usein huomattavia kustannuksia, viivästyksiä ja käytännön haasteita. Myös eurooppalaista tutkintamääräystä koskevan sääntelyn selkeyttäminen ja jäsenvaltioiden välisessä käytännössä havaittujen tulkintaerojen vähentäminen on lähtökohtaisesti kannatettavaa. Yhdenmukainen ja ennakoitava sääntely vahvistaa oikeusvarmuutta sekä tehostaa rikosoikeudellisen yhteistyön käytännön toteutumista.

MUUTAMIA HUOMIOITA EHDOTUKSEEN LIITTYEN

Eurooppalainen etäosallistumismääräys

Suomen Asianajajat pitää eurooppalaista etäosallistumismääräystä merkittävänä ja perusteltuna uudistuksena. Sääntely helpottaa sekä asianosaisten että viranomaisten toimintaa ja nopeuttaa rikosasioiden käsittelyä jäsenvaltioiden välillä.

Suomen Asianajajat toteaa, että esityksen jatkovalmisteluissa olisi kuitenkin syytä kiinnittää huomiota siihen, että avustajan ja päämiehen välinen luottamuksellinen yhteydenpito voidaan tosiasiallisesti turvata myös etäosallistumisen aikana. Lisäksi on tärkeää varmistaa, että käytettävissä olevat tekniset ratkaisut takaavat asianmukaiset edellytykset oikeudenkäynnin seuraamiselle ja siihen osallistumiselle. Suomen Asianajajat kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että asianosaisen oikeusturva on taattava eikä hänen asemansa rikosprosessissa saa heikentyä sen vuoksi, että hän osallistuu oikeudenkäyntiin etäyhteydellä.

Rajat ylittävät tutkintatoimenpiteet

Rajat ylittävien tutkintatoimenpiteiden osalta Suomen Asianajajat korostaa, että niitä koskevan sääntelyn on oltava mahdollisimman täsmällistä, tarkkarajaista ja ennakoitavaa. Erityisesti Suomen Asianajajat kiinnittää huomiota ehdotettuun telekuuntelua koskevaan ilmoitusmenettelyyn. Jatkossa olisi aiheellista arvioida tarkasti, tulisiko merkittävien perusoikeusrajoitusten osalta lähtökohtana olla toimivaltaisen viranomaisen nimenomainen päätös.

Todisteiden myöhempi käyttö

Käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteella on keskeinen merkitys yksilön oikeusturvan ja henkilötietojen suojan kannalta. Tästä syystä Suomen Asianajajat pitää tärkeänä, että direktiivin säännökset todisteiden myöhemmästä käytöstä ja aiemmin vaihdetun tiedon käyttämisestä todisteena säilyvät riittävän täsmällisinä.

LOPUKSI

Suomen Asianajajat korostaa lopuksi, että direktiivin kansallisessa täytäntöönpanossa on kiinnitettävä erityistä huomiota riittäviin oikeusturvatakeisiin sekä viranomaisten ja tuomioistuinten käytännön toimintaedellytyksiin. Direktiiviehdotusta pidetään kokonaisuutena arvioiden kannatettavana, mutta jatkovalmistelussa on kuitenkin tärkeää huolehtia siitä, että oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeet sekä muut keskeiset oikeusturvaperiaatteet toteutuvat myös uuden sääntelyn puitteissa.

Helsingissä 28. päivänä syyskuuta 2026

SUOMEN ASIANAJAJAT

Niko Jakobsson
Pääsihteeri

LAATI Asianajaja Pekka Ylikoski, Vantaa

Suomen Asianajajien lausunnot valmistellaan oikeudellisissa asiantuntijaryhmissä, joiden toiminnassa on mukana noin 150 asianajajaa. Tämä lausunto on valmisteltu rikosprosessioikeuden asiantuntijaryhmässä.